

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Tilrettelegging for risikolek i
utendørsaktiviteter i barnehagen

Facilitating risky play in outdoor activities in kindergarten

Kandidatnummer: 311 og 389

BLUBACH 2020/2021

Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett

Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag

Veileder: Åse Nylenna Akslen

Innleveringsdato: 31.05.2021

Antall ord: 11809

Forord

Tre spennende år på Høgskolen på Vestlandet nærmer seg slutten og bacheloroppgaven er det siste som gjenstår før vi kan kalle oss pedagoger. Vi har kjent på utfordringer, gleder og lært mye om barnehagefaget. Vi er nå spente på veien videre.

Vi vil takke de personene som har vært essensielle for at vi kunne utføre dette forskningsprosjektet. Først vil vi takke Åse Nylenna Akslen. Hun har vært en god veileder gjennom hele prosessen. Vi vil takke for at hun har vært til god hjelp og vært veldig tilgjengelig til å svare på og komme med råd til alt det vi spurte henne om. Med henne som veileder ble skriveprosessen vår lettere og vi fikk tilbakemeldinger på det vi trengte.

En stor takk rettes også til våre tre informanter som satte av egen tid til å stille opp til intervjuer med oss. Dere ga oss mange interessante tanker og funn som vi har brukt i dette forskningsprosjektet. Svarene dere kom med var reflekterte og meget utfyllende slik at vi kunne bruke dem på en god måte.

Til slutt vil vi takke hverandre som klarte å samarbeide, skrive og holde ut med hverandre i litt for mange timer i et litt for lite rom på Høgskulen i litt for mange dager i strekk.

Summary

During our years of studying to become kindergarten teachers, we have found out that the safety precautions in norwegian kindergartens are very high. These safety precautions can damage the children's possibility to experience risky play which holds many valuable qualities for later in life.

In this thesis we are looking into kindergarten staff and how they can facilitate risky play in outdoor activities. Our research question is: "*How can kindergarten staff facilitate risky play in outdoor activities?*". We have interviewed three kindergarten teachers to find out what they do to assure that the children get to experience risky play during their years in kindergarten as well as asking about the rest of the kindergarten staff and their influence.

During this thesis, we found out that the kindergarten staff's attitude towards risky play has a big influence. We also found out that most kindergarten teachers are aware of the qualities surrounding risky play, but struggle to watch children play in situations where they stand in risk of getting injured.

Sammendrag

I løpet av våre år som barnehagelærerstudenter, har vi lært at fokuset på sikkerhet er veldig høy i norske barnehager. Sikkerhetstiltak kan skade barnas mulig til å utfolde seg i risikolek som har mange verdifulle egenskaper for senere i livet.

Problemstillingen vår er: «*Hvordan kan barnehageansatte legge til rette for risikolek i utendørsaktiviteter?*» Vi har intervjuet tre pedagogiske ledere for å finne ut hva de gjør for å sikre at barna får oppleve risikolek i løpet av årene i barnehagen, i tillegg til å spørre om resten av personalet og deres innflytelse.

I løpet av oppgaven fant vi ut at personalets holdninger og grensesetting har stor innflytelse på hvorvidt barna får drive med risikofyllt lek. Vi fant også ut at de fleste barnehagelærere er klar over egenskapene rundt risikolek, men sliter med å se barna leke i situasjon der de risikerer å bli skadet.

Innholdsfortegnelse

1. Innledning.....	5
1.1 Problemstilling.....	5
2. Teoretisk del.....	6
2.1 Lek - Hva er lek?.....	6
2.2 Risikolek.....	8
2.3 Rammeplanen.....	9
2.4 Subjektiv og objektiv risiko.....	9
2.5 Motorikk.....	9
2.6 Tilrettelegging og holdninger rundt personale.....	10
2.7 Affordance.....	11
2.8 Mestringsfølelse.....	12
2.8.1 Risikomestring.....	12
2.9 Risikolek og sikkerhet.....	13
2.10 Skader.....	14
2.11 Aktive og passive intervensjoner.....	14
3. Metode.....	15
3.1 Hva er metode.....	15
3.2 Valg av metode.....	15
3.4 Intervju.....	16
3.4.1 Forarbeid.....	16
3.4.2 Valg av informanter.....	16
3.4.3 Beskrivelse av utvalg.....	17
3.4.3.1 Om informantene.....	17
3.4.4 Gjennomføring av intervju.....	18
3.5 Etske hensyn.....	18
3.6 Feilkilder.....	18
3.6.1 Informanter.....	19
3.6.2 Tolkning.....	19
3.6.3 Påvirkning.....	20

4. Resultat.....	20
4.1 <i>Hva er ditt syn på risikolek i barnehagesammenheng?</i>	20
4.2 <i>Hva slags lek er etter ditt syn risikolek?</i>	21
4.3 <i>Hvor mener du grensene går for hvor mye risiko et barn får lov til å prøve seg på?</i>	21
4.4 <i>Har du eksempel på situasjoner der du har vært i tvil på om du skal gripe inn eller ikke?</i>	21
4.5 <i>Hender det at du observerer de andre ansatte griper inn i situasjoner der du følte at leken kunne fortsette?</i>	22
4.6 <i>Hvilket syn har barnehagen på risikolek?</i>	22
4.7 <i>Snakker dere om risikolek i foreldresamarbeid?</i>	22
4.8 <i>Hvordan opplever du at dere diskuterer risikolek blant personalet?</i>	23
4.9 <i>Hva er ditt inntrykk på bevisstheten rundt risikolek blant personalet?</i>	23
4.10 <i>Noen barn oppsøker mer spenning enn andre. Hva gjør dere for at disse skal få nok utfordringer?</i>	24
4.11 <i>Hvordan kan deres uteområde hindre eller gi fordeler med utendørs aktivitet?</i>	24
4.12 <i>Hvor ofte drar dere på tur utenfor barnehagens område?</i>	24
4.13 <i>Hvilket fokus har dere på risikolek når dere er på tur?</i>	25
4.14 <i>Har dere gjort noen endringer for å fremme risikolek i barnehagen?</i>	25
4.15 <i>Har dere gjort noen endringer for å hindre risikolek?</i>	25
4.16 <i>Hvilke endringer ønsker du å gjøre på uteplassen?</i>	26
4.17 <i>I hvilken grad opplever du at barn skader seg som følge av risikolek?</i>	26
5. Drøfting.....	27
5.1 <i>Holdning og grensesetting</i>	27
5.2 <i>Tilrettelegging i barnehagene</i>	29
6. Konklusjon.....	33
7. Litteraturliste.....	35
Vedlegg.....	37

1. Innledning

Noen av våre beste minner som barn, kommer fra da vi hadde lek uten foreldre og voksne til stede. Da fikk vi fritt leke uten begrensninger og vi fikk kjenne på og utfordre våre egne grenser. Friheten til å gjøre og leke det man vil uten at voksne følger med og har kontroll vil ikke eksistere på samme måte i barnehagen der de voksne hele tiden må ha en oversikt over alle barn. Dagens barnehage har mer fokus på sikkerhet enn noen gang før. Den økte sikkerheten kan også fjerne mange av de gode kvalitetene, spesielt i leken. Breivik (2001) skriver i baksideteksten om sikkerhetskulturen i barnehagen:

Sikkerhetsreglene er i ferd med å bli absurde skarpe steiner slipes bort og røtter hugges vekk. Ulykker må unngås, for om så skjer, har barnehagepersonalet foreldre på nakken, og i verste fall blir det rettsak og medieoppslag. Dermed er det ikke lett å få utfolde seg i barnehagen. (Breivik, 2001.)

Gjennom praksisperiodene i løpet av studiet vårt, gjorde vi oss ulike observasjoner om hvordan barnehager gjorde tiltak for å øke sikkerhet, men også for å fremme risikolek. Noen barnehager hadde faste og strenge grenser. Disse barnehagene kunne kutte ned greiner fra trær for å unngå at barna klatrer i dem, avgrensede områder fordi de har for mye steiner du kan snuble på og unngår å gå tur i områder med vann. Mens andre barnehager hadde mer frie tøyler på hvilke grenser de hadde i utendørsaktivitet og hadde stort fokus på at barna skulle få teste grensene sine. Disse forskjellene er noe vi synes er interessant og vil lære mer om, dette er også grunnen til at vi valgte problemstillingen vår. Vi ønsker også mer spesifikt å lære mer om hvordan det blir lagt til rette for risikolek i forskjellige barnehager.

1.1 Problemstilling

Problemstillingen vår er: *“Hvordan kan barnehageansatte legge til rette for risikolek i utendørsaktiviteter?”*

I problemstillingen har vi fire begreper vi ønsker å avklare. Med barnehageansatte refererer vi hovedsakelig til pedagogisk leder siden alle informantene våre har denne stillingen. I intervjuene spør vi om assistenter, barnehageansatte og barnehagen generelt, så disse vil være relevant for vår drøfting og resultater. I teksten bruker vi både begrepe risikolek og risikofylt lek. Begrepet risikolek sikter mot Sandseter (2018) sin forklaring av risikolek og hennes 6

kategorier. Risikofylt lek er en generell forståelse for alt risikoen som leken kan inneholde. Med utendørs aktivitet mener vi i dette forskningsprosjektet lek som foregår utendørs. Det vil si både innenfor barnehagens gjerder, og utenfor gjerdene. Det kan både være voksen og barneinitiert lek, men hovedsakelig tenker vi på den barneinitierte leken når vi tenker på utendørsaktiviteter. Med å legge til rette mener vi hvordan personalet setter inn tiltak for å fremme eller hindre risikolek dette kan være fysiske endringer, men også holdninger og grensesetting hos ansatte.

2. Teoretisk del

I den teoretiske delen har vi valgt ut temaer vi mener er relevante for problemstillingen. Punktene inneholder kunnskap som vi mener er viktig for å få et fullstendig bilde av hvorfor risikolek er viktig i barnehagen og hvordan det kan legges til rette for. Vi vil skrive om hva lek er, hva risikolek er, og hvilke egenskaper risikofylt lek gir den lekende. Vi vil trekke inn de ansatte og deres holdninger og grensesetting overfor den risikofylte leken. Vi vil hovedsakelig lene oss på Sandseter sin forståelse av risikolek. Hun er en av de fremste forskere og forfattere innenfor temaet i Norge.

2.1 Lek - Hva er lek?

Fenomenet lek inneholder mange forskjellige funksjoner for både barn og voksne. Dette gjør det vanskelig å gi en begrepsforklaring på lek. Noen mener at lek er den mest dominerende form for virksomhet hos barn, og at den på grunn av betydningen for barnets fysiske og psykiske utvikling blir betraktet som et psykologisk fenomen. Felles meninger om avklaring av fenomenet lek er blant annet at leken har forskjellige funksjoner som gir stort pedagogisk potensiale. Leken har en egenverdi som betyr at leken er viktig fordi leken er viktig uten noen andre faktorer (Lillemyr, 2018, s. 32). Osnes, Skaug og Kaarby (2020) sier følgende om lek: "Lek er barns måte å være i verden på, og gjennom leken reflekterer og uttrykker barn seg på sin spesielle måte. Leken er ikke til for å oppnå noe utenfor leken - leken har verdi i seg selv" (Osnes, Skaug & Kaarby, 2020, s. 20).

Vi kan kategorisere lek i ulike kategorier. Noen av disse kategoriene vil være fastsatt hos de aller fleste, mens de resterende kategorier kan det være delte meninger om hvilke kategorier en slik liste burde inneholde. Lillemyr (2016) viser til følgende kategorier:

1. Sansemotorisk lek eller funksjonslek blir ofte sett i form av småbarns speiling av bevegelser de synes er interessante
 2. Rollelek der barna setter seg inn i en rolle i leken. Utvikler seg til dramalek senere i livet
 3. Regellek handler om lek der reglene er sentrale for leken
 4. Bevegelseslek og vilter lek
 5. Konstruksjonslek der en eksperimenterer med gjenstander som å bygge med klosser
 6. Databasert lek er lek i form av elektroniske spill som PC eller playstation
- (Lillemyr, 2016, s. 38)

Joseph Levy (1978) tok utgangspunkt i det han kalte for tre kriterier for lek.

- Indre motivasjon
- Suspensjon av virkeligheten
- Indre base for kontroll

Indre motivasjon vil si at barn leker fordi de synes det er gøy å leke, og selve leken er belønningen i seg selv. Det betyr også at den indre motivasjon for å leke skaper et engasjement for barna til å drive med aktivitet og læring i leken (Lillemyr, 2016, s. 43).

Suspensjon fra virkeligheten betyr at barna setter virkeligheten til sides mens de leker og åpner opp for bruk av fantasi og roller. Barnet vet selv at leken bare er "på liksom" men det betyr også at leken har lav risiko og at barnet ikke kan feile i leken (Lillemyr, 2016, s. 43).

Indre base for kontroll handler om at barnet selv har kontroll på leken. Barnet setter sine egne grenser og velger sin egen rolle eller funksjon i leken. Kriteriet bygger mye på medvirkning i at barnet selv bearbeider en situasjon og handling mens det deltar i leken (Lillemyr, 2016, s. 43-44).

Lillemyr (2016) har foreslått en fjerde dimensjon for leken, fordi Joseph Levy (1978) ikke har noe fokus på samspillet og kommunikasjonen som foregår i leken. Denne dimensjonen går ut på at barna oppfatter klarsignalet for leken, og går inn i leken med sine samspillsferdigheter og lekeferdigheter. Barnet må skjønne hva som er lek og forstå reglene for samspillet for å

delta i leken. Disse fire dimensjonene for lek er ikke en definisjon på hva lek er, men heller et forslag til en modell for forståelsen av lek (Lillemyr, 2016, s. 44).

2.3 Risikolek

Risikolek er en eksperimenterende lek der barna tester sine egne grenser og står i fare for å få mindre fysiske skader. Disse skadene er små skader opp til skrubbsår og lignende. Risikolek er ofte knyttet til utendørs aktivitet, men kan også oppstå i innendørs situasjoner. Barn søker risikolek fordi det er deres måte å utforske omgivelsene på (Sandseter, 2018, s. 63).

Kategoriseringen av risikolek er delt opp i seks forskjellige kategorier.

1. Lek med stor høyde
2. Lek med stor fart
3. Lek med farlige redskaper
4. Lek nær farlige elementer
5. Lek som innebærer kamp
6. Lek der barna kan forsvinne/gå seg bort

(Sandseter, 2018. s. 56).

Lek i store høyder handler om lek der barna står i risiko for å falle. Dette kan være for eksempel på klatrestativet og større steiner. Lek i høy fart går ut på at barna tester grenser for hvor fort det kan gå i ulike situasjoner. Barna tester gjerne hvor fort de kan løpe eller hvor fort de kan sykle. Lek med farlige redskaper innebærer lek hvor de bruker redskaper som vi anser som farlige. Hammer og spiker, kniv og tau er eksempler på disse redskapene. I lek hvor barna kan gå seg vill leker barna for seg selv uten voksne til stede. Det kan også være lek som gjemmeleken. I lek med farlige elementer leker barna i nærheten av vannkanten, eller ved siden av bålet. Til slutt, kamp- og slåsseleker er leker som innebærer bryting, slåssing, fange hverandre og så videre (Sandseter, 2018. s. 56) Disse lekene gir barna verdifulle erfaringer og læring som vi skal se nærmere på.

2.3 Rammeplanen

Risikofylt lek er nevnt én gang i rammeplanen. “Gjennom arbeid med kropp, bevegelse, mat og helse skal barnehagen bidra til at barna opplever å vurdere og mestre risikofylt lek gjennom kroppslige utfordringer” (Utdanningsdirektoratet, 2017 s. 49). Rammeplanen er retningslinjene for barnehagens verdigrunnlag, innhold og oppgaver og den har hjemmel i loven (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 3). At risikofylt lek står nevnt i rammeplanen, betyr at alle barnehager i Norge må ta stilling til og jobbe mot temaet.

2.4 Subjektiv og Objektiv risiko

Vi skiller mellom subjektiv og objektiv risiko. Den subjektive risikoen er den risikoen barnet føler på i en situasjon, avhengig av barnets erfaring og tro på sin egen kompetanse. Den subjektive risikoen vil variere fra barn til barn ut ifra deres motoriske evner og kontroll. Et barn med utmerket motoriske ferdigheter vil oppleve en mindre subjektiv risiko enn det et barn med dårligere motoriske evner vil. Den objektive risikoen oppstår når det er en reell fare for å skade seg og er uavhengig av barnets evner og ferdigheter. Når barn klatrer i trær, vil den objektive risikoen være den samme for alle barna. Når barna oppsøker en risikofylt situasjon gjentatte ganger, vil den subjektive risikoen nærme seg den objektive risikoen. Barna vil da få en mer realistisk oppfatning av risikoen enn de barna som ikke søker slike situasjoner (Osnes et al., 2020, s. 105). Ved å legge til rette for risikolek vil barna derfor bli flinkere på å gjøre egne risikovurderinger.

2.5 Motorikk

Motorikk handler om alt som har med bevegelse å gjøre. Den enkleste definisjonen er bevegelse eller samspill mellom nerve og muskel (Osnes, et al., 2020, s. 105). Gode kunnskaper om motorikk er essensielt for å kunne legge til rette for risikolek eller lek i utendørs sammenheng. Med kunnskaper om barns forventede forskjeller (variasjon), om hvordan bevegelse kan læres (motorisk læring) og kontrolleres (motorisk kontroll) så kan man ha som mål å tilrettelegge for barnas motoriske utvikling i barnas barnehagehverdag (Fallang & Øien, 2013, s. 161-162).

Sansene er sentralt for barns bevegelse og motorikk. Det sensoriske nervesystemet sender signaler fra kroppens sanseceller til hjernen. Her blir de tolket og hjernen sender signalene ut til musklene som skal skape bevegelse via det motoriske nervesystemet (Osnes et al., 2020, s. 106). De fem sansene som er relevante for barnas bevegelse er syn (visuelle), hørsel (auditiv), taktil sans, kinestetisk sans og vestibulærsansen. Den visuelle sansen er viktig for balansen. Den er også særlig viktig for å registrere hastighet og retning i lek med mye bevegelser. Den auditive sansen er mer enn bare å høre. Den hjelper oss å holde balansen og registrerer hodets stilling i rommet. Den taktile sansen er også kjent som berøringssans. Denne handler om å føle når vi aktivt tar på noe av fysisk form, men også å registrere påvirkninger utenfra som varme, smerte og lignende. Den kinestetiske sansen forteller om leddenes stilling og musklens spenningsnivå. I leddene og musklene ligger våre sanseceller som samarbeider med hjernen for å skape bevegelser. Den vestibulære sansen er balansesansen vår. Den registrerer fartsendringer, bevegelse og hodets stilling i forhold til resten av kroppen. Sansen er sentral i de fleste bevegelser (Osnes et al., 2020, s. 106-109)

En forsinket utvikling av de motoriske ferdigheter hos barn, kan fremstå selv om de ikke har noen skader eller sykdommer som påvirker motorikken. Dette kan skyldes at barna mangler bevegelseserfaringer og ikke har deltatt nok i varierte fysiske aktiviteter. Dette kan repareres ved å legge til rette for variert bevegelseserfaring gjennom aktiviteter som barnet liker. De viktigste faktorene for motorisk utvikling hevdes å være styrke, balanse, og evne til å trekke ut og analysere informasjon fra omgivelsene (Fallang & Øien, 2013, s. 174)

2.6 Tilrettelegging og holdninger rundt personale

Barn trenger risikolek for å øve på sin risikostyring. Barnehagepersonalet sin risikopersepsjon er avgjørende for hvilken risiko barna får kjenne på og oppleve i leken (Sandseter, 2013, s. 188). Sandseter (2013) sier at

De begrensningene voksne setter for barnet i lek, er ofte tuftet på den voksnes egen oppfatning av hva som er farlig. På denne måten bidrar voksne til å øke barns sikkerhet når de leker, og samtidig utgjør de en av de viktigste begrensningene for at barn skal utfolde seg fysisk og møte risiko og utfordringer (Sandseter, 2013, s. 188).

Den viktigste faktoren som avgjør hvilken grad barna skal få utfolde seg i risikofylt lek i barnehagen, er de ansattes holdninger og praksiser. Hver enkelt ansatt har et eget syn, mening og bekymring om grense for akseptabel risiko. Dersom en ansatt i barnehagen ser verdier i risikolek og ønsker å tilrettelegge bedre for dette, er det viktig å reflektere over sitt eget forhold til risiko. Det er også viktig å diskutere og reflektere sammen med medarbeidere for å løse enkeltpersoners bekymringer for risiko (Sandseter, 2013, s. 192-193).

Foreldre kan være en hindring til hvorvidt man kan drive med risikofylt lek i barnehagen. På samme måte som personalets bekymring kan påvirke leken, vil også foreldrenes. Godt foreldresamarbeid og veiledning i temaet er viktig for å kunne drive risikofylt lek i barnehagen. Sandseter (2014) mener at det er lurt å presentere de negative og positive side ved risikofylte leken. Dersom man kan få foreldrene på sin side når det kommer til risiko i barnehagen, vil det være lettere å drive risikofylt lek i barnehagen, og man vil også komme i forkant av eventuelle konflikter som kan oppstå dersom et barn skulle skade seg i lek. Hvis foreldre er klar over verdiene den risikofylte leken gir, er de også mer forberedt på at barna kan kunne få skrubbsår og skader mens de er i barnehagen (Sandseter, 2014, s. 23-24).

Kunnskapsdepartementet har også uttalt som mål å få flere mannlige ansatte i barnehagen som er et veldig kvinnedominert yrke. "Det er verd å merke seg er at mannlige barnehageansatte er mer spenningssøkende og har en mer liberal holdning til barns risikofylte lek enn kvinnelige barnehageansatte" (Sandseter, 2013, s. 192). Det er grunn til å tro at dersom man får en jevnligere bemanning av kvinner og menn i barnehagen, vil tilretteleggingen av muligheter for utfordrende og risikofylt lek bli bedre.

2.7 Affordances

Ordet affordances blir oversatt til innbydelse, invitasjon eller det mulige handlingsrommet miljøet utgjør i samarbeid med individet. Denne innbydelsen er en egenskap eller kvalitet i miljøet. Når individet eller i denne sammenhengen barnet leker ute, vil barnet ha en relasjon med kvalitetene eller egenskapene i miljøet den leker i. Si at for eksempel barnet ser et tre som den har lyst til å klatre i. Invitasjonen til å klatre i treet ligger ikke hos barnet og ikke hos treet, men i relasjonen mellom barnet og treet (Osnes et al., 2020, s. 167-168). "Barnets sansesystem oppfatter kvaliteter ved treet, som for eksempel tykkelsen på grenene og avstanden mellom dem" (Osnes et al., 2020, s. 168.). Når barna oppholder seg over lenger tid,

vil de oppdage flere kvaliteter så lenge miljøet holder på interessen deres. De får erfaring i om de mestrer de ulike aktivitetene de prøver seg på i miljøet og oppdager om de lykkes eller mislykkes i dem. På denne måten lærer dem og utvikler kompetanse (Osnes et al., 2020, s. 168).

Affordances vil variere fra barn og området de leker på. Ta for eksempel en sølepytt. Noen barn tiltrekkes av aktiviteter som gir mange sanseerfaringer. I en sølepytt vil du kunne utforske hva som skjer når du treffer pytten etter du hopper i den eller utforske hvor dyp pytten er når du går i den. Du kan finne en bøtte og spade for å se hvor mye vann du kan samle i bøtta. Mens noen barn ønsker ikke å utforske dammen fordi de ikke ønsker å bli våte. Relasjonen mellom individet og miljøet varierer fra individ til individ (Osnes et al., 2020, s. 169).

2.8 Mestringsfølelse

Når barn leker på grensen av det de tør og mestrer vil de lære mye og de vil få verdifull kunnskap som at steiner kan hoppes oppå, men også rulle eller hvilke grener som er sterke nok til å klatre, de vil også lære å avpasse fart for forholdene og tilpasse kraften de trenger til å hoppe til der de sikter. I lek der barna søker grensen på hva de tørr og mestrer vil de få erfaringer og kunnskap med hva som er trygt og hva som ikke er like trygt. På denne måten vil de lære å håndtere situasjonene de har utfordret seg i bedre og vil unngå å bli alvorlig skadet (Sandseter, 2018, s. 59).

2.8.1 Risikomestring

“Det at et barn utøver *risikomestring*, vil si at det gjennom erfaring får en reaksjonsevne, motorisk kontroll, fysisk styrke og romorienteringsevne som gjør dem bedre i stand til å håndtere plutselige risikosituasjoner gjennom hensiktsmessige handlinger” (Sandseter, 2018, s. 60). I slike situasjoner får barnet mer erfaring og vil ta mer realistiske risikovurderinger når det kommer opp i lignende situasjoner i fremtiden. Gjennom risikomestring vil barna bli mer robuste, klare flere ting stadig flytte grensene sine, fremover, bli mer handlingsdyktige og tryggere på sine egne evner. (Sandseter, 2018, s. 60) At barnet utvikler seg progressivt i leken og stadig mestrer kaller Vygotsky for den proksimale utviklingssonen. Han skriver at når

barnet er i en lekesituasjon er det som om barnet er et hode høyere enn seg selv, er over sin egen alder og klarer mer enn det egentlig kan. Barna leker på grensen av hva de mestrer og tørr og på denne måten utvikler de ferdighetene sine. (Sandseter, 2018, s. 59)

Risiko er noe vi lever med hver dag, det finnes ikke steder som er helt risikofrie. Barn vil derfor alltid havne i situasjoner der de er nødt til å stole på egne erfaringer og sin egen risikovurdering og risikomestring. For å kunne handle på en hensiktsmessig måte må barna ha erfaring og bruke denne til å ta bevisste avgjørelser samtidig som ubevisste bevegelses responser blir aktivert. Man må ha vært i lignende situasjoner tidligere for å kunne håndtere disse. (Sandseter, 2018, s. 60) Derfor er det sånn at der det blir lagt til rette eller gitt lov til risikolek og aktiviteter med forskjellige vanskelighetsgrader motorisk, vil barna få kjenne på risikomestring og lære verdifulle erfaringer som de kan bruke senere både for å vurdere risikoen de er i og for å mestre et eventuell uhell.

2.9 Risikolek og Sikkerhet

I dagens samfunn blir det stadig mer og mer fokus på sikkerhet og å forebygge skader. Oppmerksomheten rundt barns sikkerhet på alle områder har i de siste årene blitt stadig større. Nå er det også et tydeligere mål at barna ikke skal utsettes for farer og risiko de ikke klarer å vurdere og forutse selv. Dette fokuset på sikkerhet har en konsekvens, risikofylt lek og barns spenningsfylt lek er i ferd med å bli begrenset. I de skandinaviske landene har vi fortsatt en holdning som er mer liberal i forhold til risikolek enn mange andre land. Men fokuset på sikkerhet og innskrenkningen i muligheten barna har for denne type lek er også en utfordring her. Vi er på vei mot et samfunn hvor stadig nye sikkerhetsregler blir innført i samfunnet og i barnehagen som følger «føre var» prinsippet (Sandseter & Hagen, 2018, s. 416).

Balansegangen mellom det å forebygge skader som kan føre til invaliditet eller død og det å gi barna nok rom til å utfolde seg og kanskje få småskader kan være utfordrende for personalet. Denne balansegangen er noe personalet bør tenke på kontinuerlig og ha et bevisst forhold til i arbeidet i barnehagen (Sandseter & Hagen, 2018, s. 417).

2.10 Skader

I en barnehage vil det alltid skje mindre skader og ulykker, skrubbsår, grått og trøsting er en del av hverdagen. Forskning gjort på temaet viser at det er relativt få skader som skjer i barnehagen og at 98 prosent av skadene i barnehagene var småskader. Alvorlige skader, skader der barna måtte ha oppfølging av lege eller tannlege var på bare 1,8 prosent (Sandseter & Hagen, 2018, s. 417) Barn som skader seg får sjeldent alvorlige skader. Breivik (2001) skriver om hvor mye barn som skader seg faktisk tåler:

En undersøkelse som to leger gjorde i Oslo nylig, viste at ingen barn var langvarig eller livstruende skadet ved fall under ti meter, selv om de falt rett i asfalten. (...) Det å bli skadet er uttrykk for at man gjør ting som er utfordrende og krevende, og det er en viktig del av læringen i oppveksten (Breivik, 2001, s. 56-57).

Redselen for at barna skader seg kan være en av grunnene til at barnas risikolek i barnehagen kan bli redusert, men som vi ser her er det ikke sikkert det er nødvendig med en slik tankegang. Barn tåler mye og når de skader seg er det sjeldent alvorlig.

2.11 Aktive og passive intervensjoner

Som vi skrev over, er en stor del av barnehagens fokus rettet mot sikkerheten i barnehagen. (Osnes et al., 2020) skriver at det brukes både aktive og passive intervensjoner for å forebygge sikkerhet i barnehagen. Aktive intervensjoner handler om å gjøre barn og voksne oppmerksom på hvilke farer som finnes slik at disse farene kan unngås. Dette kan bli gjort gjennom beskjeder og regler. Passive intervensjoner handler om å fysisk endre omgivelsene slik at de blir tryggere (Osnes et al., 2020, s. 225-226). Dette kan være å kutte ned greiner på trær eller ta vekk farlige objekter, men det kan også være å legge ned materiale som barna kan falle ned på slik at leken risikolek kan forekomme.

“Gjennom bruk av aktive og passive intervensjoner der dette er hensiktsmessig og mulig, kan barn få mulighet til å delta i spennende og utfordrende kroppslig lek uten fare for at de skader seg alvorlig” (Osnes et al., 2020, s. 233). Når vi har sett et området der det skjer skader eller har potensiale for at barna skader seg alvorlig må man vurdere hvilke tiltak man kan sette inn. Da er tanken om aktive og passive intervensjoner god å ha slik at man kan sette inn et passende tiltak som ikke trenger til å ødelegge leken. Man kan ved å legge ut et mykt

underlag, fjerne den skumle spisse steinen eller sette noen regler for hvordan man skal leke på området slik at barna blir bevisst på risikoen i området.

3. Metode

I dette kapittelet vil vi skrive om metodevalget, valg av metoden og hvorfor vi valgte å gjøre de valgene vi foretok oss. Hvordan metoden henger sammen med problemstillingen og hvordan vi valgte og gjennomførte intervjuene med informanter. Vi vil også skrive om noen svakheter vi fant med oppgaven og hvordan vi løste eventuelle problemer.

3.1 Hva er metode

“Metoden er redskapet vårt i møte med noe vi vil undersøke. Metoden hjelper oss å samle inn *data*, det vil si den informasjonen vi trenger til undersøkelsen vår” (Dalland, 2020, s. 54). Vi vil velge en relevant metode for problemstillingen vår slik at vi får samlet inn presis data som er mest mulig relevant til problemstillingen vår.

3.2 Valg av metode

Problemstillingen vi valgte er: “*Hvordan kan barnehageansatte legge til rette for risikolek i utendørsaktiviteter?*” Denne problemstillingen vil gjøre det naturlig for oss å velge en kvalitativ metode for å få en større forståelse for hvordan det faktisk tilrettelegges i barnehagen og på hvilken måte dette gjøres, uten at det vil oppstå misforståelser mellom oss og informantene. Vi valgte å ha en kvalitativ metode i form av intervju, på denne måten vil vi få en dypere forståelse av hva som blir gjort og ikke minst hvorfor det blir gjort slik. Dalland (2020) skriver at: “*De kvalitative metodene tar sikte på å fange opp meninger og opplevelse som ikke lar seg tallfeste eller måle*” (2020, s. 54). Meningene, holdningene og kunnskapen informantene sitter med og hva de gjør med denne kunnskapen er noe som lettere vil komme frem i en kvalitativ metode og i et intervju.

I ettertid ser vi at vi også kunne brukt en kvantitativ metode for å få flere konkrete eksempler på hvordan flere barnehager legger til rette for risikolek. Dette ville gitt oss et større overblikk

over hvordan risikolek blir tilrettelagt i mange barnehager, men vi ville ikke fått et like dyp forståelse i hvordan den enkelte barnehagen kan gjøre det slik vi får i den kvalitative metoden.

3.4. Intervju

3.4.1 Forarbeid

Vi ringte til styrere i de barnehagene vi ville ha informanter fra og ba dem sende mail eller snakke med sine ansatte om noen ville stille til et intervju med oss. Vi sendte med et skriv om forespørsel og informasjonsskriv for å være med på intervju og en samtykkeerklæring som informantene måtte skrive under på.

Det tok ganske mye mer tid å få svar enn vi hadde regnet med. Grunnen til at det tok så lang tid var at vi ikke fikk svar annet enn “jo, vi skal prøve å få dette til”, så ble det helt stille så vi måtte ringe tilbake etter noen dager å høre igjen før vi kunne spørre andre barnehager. I ettertid ser vi at vi kunne ha spurt flere barnehager samtidig slik at vi hadde fått flere svar. Vi kunne heller sagt nei til de som brukte litt lengre tid på å svare dersom vi hadde fått for mange positive svar.

Som sagt valgte vi å ta i bruk intervju som metoden vår. Vi lagde en intervjuguide både fordi vi trengte det til NSD søknaden, men mest til oss selv slik at vi kunne følge en mal og spørre de samme spørsmålene til informantene. Vi gjennomførte pilotintervju på forhånd og fant ut av at vi hadde satt opp litt for mange spørsmål og litt for like spørsmål, og etter vi kutte ned litt ble intervjuguiden mye bedre. Vi forstod også at vi med fordel kunne være enda mer aktiv som intervjuere, og stille oppfølgingsspørsmål slik når det kom frem noe interessant slik at vi kunne få mer informasjon om interessante temaer.

3.4.2 Valg av informanter

Vi tenkte nøye gjennom hvem vi skulle velge å spørre til informanter. Slik at vi i best mulig grad kunne svare på problemstillingen vår. Vi valgte derfor å prøve å få tak ansatte i forskjellige typer barnehager med forskjellig fokus på risikolek. En barnehage i bymiljø hvor

vi mente det etter årsplan og satsingsområder var lite fokus på risikolek eller aktivitet ute og hvor uteområdet deres etter vår mening var litt kjedelig. Den andre barnehagen valgte vi en barnehage hvor det var et tydelig satsingsområde på risikolek og med gode muligheter for risikolek i uteområdet. Vi merket imidlertid fort at det var vanskelig å få barnehageansatte til å si ja til et over halv time langt intervju som de mest sannsynlig måtte ta på fritiden.

3.4.3 Beskrivelse av utvalg

Vi ønsket opprinnelig å intervju to med barnehagelærerutdanning og to assistenter for å få varierte syn og meninger. Vi endte imidlertid opp med tre informanter fra forskjellige barnehager hvor alle var pedagogiske ledere. Grunnen til at vi fikk tre informanter var at det var veldig vanskelig å få svar fra barnehagene. Vi fikk likevel dekket noe av målet med informantutvalget våre. I en av barnehagene var det ikke veldig stort fokus på risikolek. I en annen barnehage var fokuset stort og de ansatte var også veldig bevisste på dette. I den tredje barnehagen var det veldig varierende fokus blant personalet.

3.4.3.1 Om informantene

Nå vil vi skrive litt og presentere informantene. Vi vil også gi dem et alias slik at taushetsplikten blir overholdt, det blir lettere å lese resultatdelen og lettere å vite hvilken av informantene det er snakk om.

Den ene informanten har vi valgt å kalle K for kritisk. Hun var litt ekstra kritisk til det etablerte i barnehagen sin. Hun var utdannet i 2016 og er i slutten av 20 årene. Hun har ikke noe videreutdanning innenfor risikolek eller friluftsliv.

Den andre informanten har vi valgt å kalle R for risikolek. Barnehagen hun jobbet i hadde et uttalt syn på risikolek og både de ansatte og foreldre måtte tåle at barna drev med aktiviteter der de kunne ende opp med småskader og våte klær. Hun utdannet seg i 1992 og har jobbet i barnehage siden det. Hun jobber som pedagogisk leder og stedfortreder for styrer. Hun har en fordypning som den gangen het uteaktiviteter, og hadde idrett og naturfaglig fordypning i 3.klasse.

Den tredje informanten har vi valgt å kalle T for tilgjengelig. Vi valgte ordet tilgjengelig på grunn av at barnehagen hadde gode muligheter i nærområdet tilgjengelig for dem. Barnehagen hadde natur og skog rett utenfor gjerdet. De hadde også fotballbane og lekeplasser en veldig kort gåtur unna som de brukte aktivt. Hun var tydelig på at risikolek ikke var hennes fagområde, men vi så at hun hadde mye tanker og refleksjoner rundt temaet. Hun har jobbet i barnehage i nesten 25 år. Hun utdannet seg i 1997 og har ingen fordypning innenfor risikolek eller friluftsliv.

3.4.4 Gjennomføring av intervju

Intervjuene ble gjennomført over zoom på grunn av korona og smittefare. Dette gikk egentlig veldig greit og det virket ikke som om det påvirket intervjuet for mye. Dette kan ikke vi vite med sikkerhet fordi ingen av oss hadde gjennomført intervju før så vi har ikke noe å sammenligne det med.

3.5 Etske hensyn

Vi søkte til NSD å få sikre at personlige opplysninger ble håndtert på en riktig, lovlig og etisk måte. Vi har også vært i kontakt med personvernforbundet på HVL for å være helt sikre på at vi har fulgt lov og etiske retningslinjer.

Det ble sendt ut en samtykkeerklæring til alle informantene som de måtte skrive under på før intervjuet. I samtykkeerklæringen fikk vi samtykke til å ta opp lyd slik at vi kunne transkribere intervjuene. Tilgang til lydopptakene var passord beskyttet og ble slettet etter intervjuene var transkribert, på denne måten ble personvernet ivaretatt på best mulig måte. Det var også fullt mulig for informantene å trekke tilbake samtykket til enhver tid.

3.6 Feilkilder

Når man skriver en bachelor, kan det oppstå feilkilder. Her vil vi presentere de feilkildene som vi kan tenke oss er relevant for denne bacheloroppgaven.

3.6.1 Informanter

Vi hadde tre informanter, dette gjør at vi vil få tre forskjellige meninger om synet på risikolek i deres barnehage. Hadde vi intervjuet flere ville svarene vi hadde fått kunne representert et større bredde. Informantene våre hadde samme stilling og det samme ansvaret for avdelingene som vil påvirke synet deres. Hadde vi fått tak i flere informanter med forskjellig bakgrunn og utdanning ville vi ha fått et bredere tverrsnitt av barnehagene.

En annen feilkilde kan komme av at informantene har mulighet til å holde igjen informasjon de sitter med. En grunn til dette kan være at de kanskje er redd for at taushetsplikten brytes av enten av oss eller dem selv. De kan være redde for å dumme seg ut eller synes spørsmålene er ubehagelige. De kan også tenke at den informasjonen de har ikke er relevant. "I intervjuer er det stor mulighet for at informanten påvirkes av situasjonen og av intervjueren, dette kan dermed sies å ha betydning for det som sies akkurat der og da kanskje informanten ville sagt noe annet dagen etter eller om intervjueren var en annen?" (Larsen, 2017, s. 95). Spørsmålene i intervjuet kan være mer ledene enn vi er klar over, dette vil føre til at informantene vil svare på en bestemt måte. Det kan spesielt være tilfelle siden vi begge er positive til risikolek. Vi kan ha stilt spørsmål som kan lede informantene til å tro de bør snakke mere positivt om risikolek enn de hadde om vi hadde stilt spørsmålene på en annen måte eller stilt helt andre spørsmål.

3.6.2 Tolkning

Vi kan også tolke dataene vi fikk av informantene feil. Dette prøvde vi å unngå mest mulig med å ha intervjuer, men vi kan likevel ikke være helt sikre på at vi tolker riktig. Vi prøvde hele tiden å være så nøytrale som vi klarte slik at informantene kunne si det de ville og at tolkningene våre ble mest mulig korrekt.

3.6.3 Påvirkning

Vi kan bli påvirket av flere ting. Vi vet at vi blir formet av teorien vi har lest i studiet og ellers i livet. Teorien vi leser og de tankene og meningene vi har vil påvirke hvordan vi svarer og tolker funnene våre. Vår egen livserfaring med risikolek vil også påvirke hvordan vi tolker svarene. Vi prøver å være så nøytrale som mulig, men vi vet også at vi begge er svært positive til risikolek og synes denne er viktig. Dette synet kommer både fra teorien vi har lest og erfaringer med egen risikolek derfor kan det være litt vanskelig å være helt nøytral.

Vi vet også at bacheloren vil bli karaktersatt og dette kan føre til at vi prøver å skrive så "bra" som mulig slik en sensor vil vi skal skrive. Bevisstheten vår på denne vurderingen kan kanskje komme litt i veien for den faktiske forskningen vår. Veilederen vår har også mye påvirkningskraft, men dette håper og tror vi vil påvirke oppgaven en positiv retning. Vi vet også at vi må innenfor et visst antall ord, som betyr at vi enten må kutte ned eller legge til ord selv om vi selv synes vi er ferdige og har svart på oppgaven.

4. Resultat

I resultatdelen gjør vi lys på funnene fra intervjuene våre. Vi har valgt å presentere resultatet ved å presentere spørsmålene etterfulgt av svarene fra vi fikk fra informantene. Funnene vil bli videre drøftet under drøftedelen.

4.1 *Hva er ditt syn på risikolek i barnehagesammenheng?*

Alle informantene er enig i om at barna skal få praktisert risikofylt lek i barnehagen.

Informant K sier at hun mener alle former for lek er viktige og at risikofylt lek står likt som andre former for lek, men at den risikofylte leken sjeldnere blir lekt. Informant R kommer fra en barnehage som har et uttalt syn på den risikofylte leken der det står i både årsplanen og hovedplanen at de skal drive med så mye som mulig risikolek og at de voksne ikke skal sette demper for det. Informant T sier at hun selv ønsker at barna skal få testet grensene sine i form av risikofylt lek, men ser at at ansatte har problemer med å stå å se på at barna klatrer opp i høye trær og drive med andre risikofylte aktiviteter.

4.2 *Hva slags lek er etter ditt syn risikolek?*

Alle informantene svarer mye likt. Risikolek er lek der barna står i fare for å få skade. Det innebærer også lek der en bruker farlige redskaper som kniv, sag eller hammer. Lekeslåsning anses også som risikolek. Informant K spesifiserer også at den risikofylte leken kan være både fysisk og psykisk. Det kan være lek der barna kan føle på angst dersom de ikke blir støttet i leken. Hvis de for eksempel har klatret så høyt i treet at de ikke kommer seg ned igjen, også er det ingen voksne i nærheten for å hjelpe dem.

4.3 *Hvor mener du grensene går for hvor mye risiko et barn får lov til å prøve seg på?*

Informant K og T mente grensen gikk der konsekvensen var så stor at de sto i fare for alvorlige skader eller død. Selv om en brukken arm ikke er noe som noen ønsker at barna skal bli utsatt for, er det en skade som kommer til å gå over. En brannskade derimot kan være så ille at det kan bli livsvarige konsekvenser. Informant R svarer at barna selv setter mange av grensene. Det vil si at hvis barna ønsker å klatre i trærne, så må de klare å klatre opp uten hjelp av voksne. Da blir det også større rom for utvikling og mestringsfølelse. Informant K og R sier at når du jobber på en avdeling, så blir du godt kjent med barna og deres evner og vet derfor hva hvert enkelt barn mestrer.

4.4 *Har du eksempel på situasjoner der du har vært i tvil på om du skal gripe inn eller ikke?*

Alle informantene trengte å ta seg noe betenkningstid før de kom på et konkret eksempel. Informant K fortalte at hun noen ganger var i tvil dersom det oppstod situasjoner der de minste barna prøvde å følge leken til de eldre barna. At de for eksempel prøvde å følge dem opp klatrestativet eller opp treet. Informant T nevnte også hun kunne være usikker på når barn klatrer i trær og klatrestativ. Spesielt når hun tenkte de var for små til å gjøre det. Hun kom frem til at hun skal stå og følge med i stedet for å stoppe i de fleste tilfeller. Hun sa også at hun var usikker på barn på andre avdelinger. Spesielt småbarnsavdelingen. Her valgte hun å stole på andre ansatte som kjenner barna bedre. Informant R nevnte en situasjon der de var på tur og hvor barna satte kursen mot det hun definerte som et stup for dem. Det hun gjorde da var å stoppe dem og lede dem til en annen plass der det var like bratt, vanskelig og utfordrende terreng, men uten et stup i enden.

4.5 Hender det at du observerer de andre ansatte griper inn i situasjoner der du følte at leken kunne fortsette?

Alle informantene mener det oppstår situasjoner der de ansatte griper inn der de kanskje burde latt leken fortsette. Informant K sa hun føler det skjer i situasjoner der de andre voksne mister kontroll over gruppen hvis de for eksempel er alene med en barnegruppe som løper rundt. Informant R sier personalet er uenig i hvordan reglene burde være på bruk av lekestativ og dissen, og at det derfor oppstår situasjoner der andre stopper lek hun mener burde gått videre. Informant T sa “Ja, for eksempel når de skal skli ned rutsjebanen, der det er noen som tenker at de må skli ned på rumpen, de kan ikke skli på magen.” Hun mente da at barna skulle få lov å rutsje på magen så lenge de mestrer det, men at andre ansatte bryter inn i leken for å stoppe det.

4.6 Hvilket syn har barnehagen på risikolek?

Informant K opplever at barnehagen har risikolek som et diskusjonstema mye på grunn av at barnehagen har en uteavdeling der mye av fokuset er på friluftsliv og utendørs aktiviteter. Hun mener også at det er en forskjell på de nyere ansatte kontra de som har jobbet der i over 15 år, at de nyere ansatte er mer åpne for å fjerne unødvendige regler som har vært der over lang tid. Hun sier at det også er forskjell mellom barnehagelærere og assistenter. Informant R sier at de skriver i årsplanen at barnet må tåle å bli skitne, våte, kalde og skadet dersom de skal gå i barnehagen. De eldste barna lærer seg å spikke og tar spikkesertifikatet. De drar også på overnattingsturer. Informant T sier at barnehagen ikke snakker mye om temaet, men viser til årsplanen der det står at barnehagen skal legge til rette for varierte opplevelser og mulighet til å teste grensene.

4.7 Snakker dere om risikolek i foreldresamarbeid?

Alle informantene forteller at temaet blir til en viss grad diskutert under foreldremøtene som skjer hvert år. Informant K sier at diskusjonen oppstår gjerne dersom et barn faktisk har falt og slått seg. Da vil fokuset være å fortelle foreldrene hvorfor de driver med lek der barna kan

skade. Informant R forteller at de ikke diskuterer risikolek direkte med foreldrene, men forteller dem ofte hva de gjør i barnehagen og at det ofte innebærer å være ute i kraftig vind eller i utfordrende terreng for alderen. Informant T sier de snakker med foreldrene om risikolek i situasjoner der de skryter av barna når de har gjort noe nytt som å endelig klare å klatre i klatreveggen eller at de har mestret noe som egentlig var litt over barnas sitt mestringsnivå opp til da.

4.8 Hvordan opplever du at dere diskuterer risikolek blant personalet?

Informant K opplever at det oppstår diskusjoner på grunn av at grensesettingen hos personalet vil være annerledes. Noen av de ansatte mener de ikke burde få lov til å gjennomføre eller leke enkelte aktiviteter mens andre mener det går helt greit. Hun opplever at de som regel kommer til en enighet til tross for uenigheter. Informant R og T forteller at de ofte diskuterer temaet dersom noen av barna holder på med en aktivitet som kanskje kan regnes som utrygg eller fare for skade, men at de ikke tar det formelt opp med personalet utenom.

4.9 Hva er ditt inntrykk på bevisstheten rundt risikolek blant personalet?

Informant K opplever at mesteparten av personalet har det grunnleggende om risikolek med at barna klatrer høyt eller driver med lekeslåssing, men at hun ikke føler at alle helt forstår at risikolek kan innebære mer diskre ting som for eksempel å leke barbeint ute eller kutte opp grønnsaker på kjøkkenet. Informant R forteller at ettersom barnehagen har et spesielt fokus på utendørs aktiviteter og friluftsliv, brenner de fleste som søker til barnehagen for temaet og risikofylt lek i tillegg. Derfor er bevisstheten ganske bra. Informant T sier at hun opplever at bevisstheten er ganske god, men at det er vanskelig i praksis. Det betyr at det kan være vanskelig å følge med på at barna er i lek der personalet vet at de kan skade seg, selv om de kjenner til kvalitetene med den risikofylte leken.

4.10 *Noen barn oppsøker mer spenning enn andre. Hva gjør dere for at disse skal få nok utfordringer?*

Person R sier: «Vi lar jo de gjøre det som de har lyst til da, innenfor visse grenser. Altså vi har jo de som har veldig lyst å stikke av når vi er på tur og det er jo risikolek det og, men det får de ikke lov til.» Hun sier også at alle får lov til å drive med risikofylt lek så lenge de selv mestrer dem. Det vil innebære å for eksempel klatre i trær eller bruke spikkekniv eller lignende. Informant K og T sier begge at de i barnehagen ikke gjør nok for å gi disse barna nok utfordringer. Informant K mener at forbedringspotensialet ligger i å lage til aktiviteter der de får pushet seg ekstra. Som for eksempel et sykkelrace dersom de ønsker å sykle raskt, men at det grunnet lite bemanning er vanskelig å konsekvent ha ekstra fokus på en liten barnegruppe.

4.11 *Hvordan kan deres uteområde hindre eller gi fordeler med utendørs aktivitet?*

Informant K mener barnehagen har for liten plass på uteområdet. At det er vanskelig å drive med aktiviteter som fotball dersom flere av avdelingene er ute samtidig. Hun mener også at uteområdet er relativt kjedelig og standard. De har en sandkasse og et lekestativ som byr på noe variasjon i utendørsaktiviteter, men ingenting unikt og spennende. Informant R er mer optimistisk om uteområdet og sier at lekestativet deres er et viktig element for barnas utvikling i og med at det er et av de første stedene de møter på grovmotoriske utfordringer. De har en buss til disposisjon, og bruker også elementer fra nærområdet som for eksempel sjøen for å gi barna enda flere nye opplevelser. Her har de kajaker de bruker. Informant T sier at hun opplever at foreldre klager på at de ikke har nok lekeapparater i barnehagen. Med lekeapparater mener hun apparater som sitter fast i bakken som disser eller lekestativer. Hun selv mener at de har flere utmerket naturlige utfordringer på området. Det innebærer en liten skog med flere trær som barna kan klatre i, en bakke som byr på utfordringer og en fotballbane rett ved siden av uteplassen.

4.12 *Hvor ofte drar dere på tur utenfor barnehagens område?*

Informant K og T svarte begge at de gikk på tur utenfor barnehagens gjerder fast en gang i uken. Men T presiserte at de brukte mulighetene rett utenfor barnehagens område omtrent

daglig. Det innebar en fotballbane og noen store berg som barna kunne klatre i. Informant R sa at de gikk på tur utenfor barnehagens område hver dag utenom én dag i uken. Den ene turdagen brukte de også bussen som de hadde til disposisjon for å utforske nye områder og muligheter.

4.13 Hvilket fokus har dere på risikolek når dere er på tur?

Informant K fortalte at da hun begynte å jobbe i barnehagen, pleide de å gå på tur der de ikke stoppet for å leke noen steder, men bare gikk en rundtur. Dette har hun siden den gangen endret på slik at de har et turmål der de går for å utforske område og leke der. Disse områdene er steder der det er muligheter for å klatre i trær eller løpe opp og ned store bakker av gress. Informant R sa at de pleier å samle barnegruppen først for å gå gjennom reglene som å ikke gå så langt vekk at den voksne ikke ser deg og ikke spise sopp. Utenom det får de lov til å fritt frem drive med sine egne aktiviteter så lenge de mestrer dem selv. De voksne går rundt og observerer at aktivitetene ikke inneholder for stor fare. Informant T mener de ikke har noen særlig endringer på fokusområdet enn når de er innenfor barnehagens område. På samme måte som de får testet seg innenfor området, får de utenfor.

4.14 Har dere gjort noen endringer for å fremme risikolek i barnehagen?

Ingen har informantene har noen eksempler på fysiske endringer de har gjort for å fremme risikolek. Informant K mente de bare hadde gjort endringer for å svekke risikolek på grunn av skadene det kan påføre. De andre informantene mente at de eneste endringene de hadde gjort hadde vært innenfor reglene de har og holdningen til de ansatte.

4.15 Har dere gjort noen endringer for å hindre risikolek?

Person T mente de ikke hadde gjort noen endringer som forhindret risikolek, men hun hadde kommet med et eksempel tidligere i intervjuet hvor hun sa at ett trinn i klatrestativet var laget med litt mer avstand slik at ikke de minste barna klarte å klatre opp. De andre informantene kom med hvert sitt eksempel på inngrepene de hadde gjort. Informant K hadde gjort det

forbudt å drive med grovmotoriske leker innendørs i det ene rommet, fordi det ofte endte med at barna begynte å sloss eller bite hverandre. For å kompensere for de mulighetene barna mistet, gjorde hun til slik at den andre delen av avdelingen var dedikert til at barna fikk løpe og bråke så mye de ville. Informant R hadde blant annet eksempel på at de fjernet en trampoline fordi det var så mange barn som tråkket feil eller havnet nede i fjærene på trampoline. Hun sa også at de hadde satt opp tømmerstokk et sted i barnehagen for at barna ikke skulle sykle leke syklene dit ned en bratt bakke. Dette var også grunnet store mengder skader.

4.16 Hvilke endringer ønsker du å gjøre på uteplassen?

Informant K som mente uteområdet var kjedelig, sa at hun ønsket en hinderløype med stokker å balansere på og tau å klatre i. Hun ønsket et mer variert utvalg av aktiviteter enn lekestativet og sandkassen de hadde tilgjengelig nå. Hun ønsket også at personalet ikke skulle ha mer enn fem regler som de forholder seg til og til slutt at holdningen overfor risikofylt lek hos personalet var mer avslappet og godtatt. Informant R synes at reglene og holdningene er bra slik som det er. Hun ønsker mer natur på uteplassen og muligheter for lek i naturlige omgivelser som for eksempel trær og steiner. Informant T svarer at hun ikke ønsker flere regler for utendørs aktivitet og hun ønsker en mer avslappet holdning til den risikofylte leken. De hadde nylig fjernet en regel i barnehagen om at bare to barn om gangen kunne leke i en liten skog de hadde rett utenfor barnehagens område, nærme nok til at voksne kan se og høre dem fra innsiden av gjerdene. Endringene kom av at de hadde observert et barn si: “det er så kjedelig å være i skogen når vi bare kan være 2” og de diskuterte regelen i personalet. Hun sa også at de allerede var i gang med holdningsendringen da barnehagen var i et generasjonsskifte og flere yngre ansatte hadde kommet inn i barnehagen.

4.17 I hvilken grad opplever du at barn skader seg som følge av risikolek?

Alle informantene svarer at de nesten aldri opplever skader. Småskader som skrubbsår og små kutt oppstår, men skader der de må ringe legevakten skjer sjeldnere enn årlig. Informant T forteller at hun opplever at barn skader seg oftere på steder som er ekstra polstret mot skader. For eksempel i trampolinepark eller på lekeland. Hun trodde også grunnen til dette var at

barna ser at alt er polstret og dermed tror at de ikke trenger å være like forsiktige fordi uansett hvor de lander vil det være en myk landing.

5 Drøfting

Risikofylt lek inneholder flere kvaliteter som er verdifulle for barna. Lillemyr (2018) sier at leken er viktig fordi leken er viktig uten noen andre faktorer (Lillemyr, 2018, s. 32). Når barna driver med risikofylt lek, vil de få verdifull kunnskap mens de tester sine grenser og mestrer nye aktiviteter (Sandseter, 2018, s. 59). I intervjuene våre var alle informantene enige med at risikofylt lek er viktig å praktisere i barnehagen. Informant T sier at hun ønsker at barna skal få teste grensene sine i form av risikolek, men ser at det er vanskelig for de ansatte å stå å se på at barn er i lek der de kan skade seg.

5.1 Holdning og grensesetting

Da vi startet med forskningsprosjektet, trodde vi mye av tilrettelegging av risikolek kom fra de fysiske endringer. Etter våre intervjuer, kan vi tydelig se at holdninger og grensesettingen spiller en større rolle enn de fysiske endringene. Ifølge Sandseter (2013) er den viktigste faktoren for at barna skal få utfolde seg i risikolek, holdninger og praksiser blant personalet. Hun mener også at diskusjon og refleksjon sammen med de andre ansatte er viktig for tilretteleggingen av risikolek (Sandseter, 2013, s. 192-193). Dette går også overens med resultatene fra intervjuene våre. Under spørsmålet om hvilke endringer informantene våre ønsket på uteplassen, svarte alle tre noe om personalets holdninger. To av tre av informantene ønsket en mer avslappet holdning hos personalet til den risikofylte leken mens den siste informanten spesifiserte at hun var tilfreds med holdningene hos personalet. Ut ifra funnene våre, vil vi påstå at personalets holdninger er essensielt for at barna skal utfolde seg i den risikofylte leken, og kunnskap om den risikofylte leken vil bidra til en mer avslappet holdning til barnas utendørsaktiviteter og risikolek. Gjennom diskusjon og refleksjon sammen med resten av personalet vil du også få mulighet til å dele den kunnskapen som trengs for at personalet skal få en felles forståelse på hvorfor en avslappet holdning er viktig.

En av de største hindringene til risikolek, er skader eller personalet og foreldres frykt for at barna skader seg. Ifølge Sandseter og Hagen (2018) har Norge fremdeles en liberal holdning

til risiko i barns omgivelser i forhold til mange andre land (Sandseter & Hagen, 2018, s. 417). Sandseter (2018) sin definisjon på risikolek inneholder blant annet at barna står i fare for å få fysiske skader i leken (Sandseter, 2018, s. 63). Når en jobber i barnehage, har en ansvar for andre sine barn. Foreldre vil sannsynligvis ha en reaksjon dersom barnet deres blir skadet i barnehagen. Denne reaksjonen kan variere fra nysgjerrighet til hvor skaden kommer fra til misnøye over at personalet ikke har passet på ungene. Som Sandseter (2014) sier vil det være lurt å komme i forkant av en eventuell konflikt som kan oppstå som etterfølge av en skade. Dersom man allerede har presentert for foreldre de positive og negative sidene ved risikolek, vil foreldrene ha en bedre forståelse over hvorfor de opplever at de henter barna med skrubbsår på knærne (Sandseter, 2014, s. 23-24). Foreldrene vil da også være en mindre motstand til å drive med risikofylt lek i barnehagen. Informantene våre hadde variert informasjon om hvorvidt risikolek ble diskutert med foreldrene til barna. I motsetning til Sandseter (2018) sin idé om å komme skaden i forkudd ved å på forhånd fortelle foreldrene om de positive og negative sidene med risikolek, fortalte informant K at diskusjonen om risikolek med foreldre gjerne oppstod etter at et barn hadde skadet seg. For foreldre som ikke har den samme kunnskapen om den risikofylte leken, kan det da virke som et forsøk på å forsvare at en ikke har vært oppmerksom nok på jobb. Informant R sier at de ikke diskuterer risikolek direkte med foreldrene, men ettersom hun jobber i en barnehage med et uttalt syn om risikolek, er foreldrene allerede være klar over hvorfor de driver med aktiviteter der barn kan få skader da de blir informert om barnehagens fokusområdet før barna starter i barnehagen. I intervjuets siste spørsmål, spurte vi informantene våre om hvor ofte de opplever at barn skader seg som følge av risikolek. Her svarte alle tre at skader som følge av risikolek nesten aldri oppstår. Dette svaret kan være noe misvisende, da vi ikke spesifiserer graden av skade vi er ute etter og det kan tolkes som både små skader som skrubbsår og store skader som brekte bein og armer. Informantene spesifiserer at skader som krever at barna sendes til legevakten er svært sjeldent og oppstår sjeldnere enn årlig.

I den teoretiske delen nevnte vi at ifølge Sandseter (2018) er personalets holdninger og praksis den viktigste faktoren for at barna skal få utfolde seg i risikofylt lek (Sandseter, 2013, s. 188). I intervjuene våre ser vi at flere regler og rutiner er preget av at de har vært der i lang tid. Det kan være tegn på at flere regler kommer fra tidligere ansatte sine holdninger og praksiser, og de blir værende som regler fordi de ikke har blitt skikkelig diskutert og reflektert over i ettertid. Informant T forteller om en regel de hadde der bare to barn hadde lov til å leke i den lille skogen utenfor barnehagens område om gangen. Ingen i personalet visste hvorfor

det var sånn, men ingen hadde heller satt spørsmålstegn til regelen før de observerte barn snakke om hvor kjedelig det var at de ikke kunne leke flere der samtidig. Informant K forteller at før hun jobbet i avdelingen, pleide de å gå tur uten mål og mening. Hun endret dette til at de gikk turer der de hadde et turmål der barna kunne leke og utforske. Her har informant K endret rutinen som tilrettelegging for å fremme risikofylt lek i utendørs aktivitet.

Både informant K og R sa at man også må se på barnas egne ferdigheter og erfaringer for å finne grensene for hvor mye barna får lov til å prøve seg på. Et barn er kanskje motorisk flink nok, men mangler god nok risikovurdering. Hos et annet barn kan det være at de motoriske ferdighetene mangler, men lysten til å klare en utfordring er stor. Andre barn kan både ha gode motoriske ferdigheter og god risikovurdering. Alle disse barna kan ha samme alder, men ferdighetene deres er på veldig ulikt nivå. Informantene var også tydelige på at det er de som kjenner barna best vet hva barna selv mestrer. Dette vil gjøre det lettere å sette grenser for barna. Et barn kan klare noe som hadde vært uansvarlig for andre barn i samme alder å gjøre. Informant T sier hun er mest usikker på barna på småbarnsavdelingen siden hun ikke jobber der og kan tenke at den kanten de sitter på der er altfor høy for de små barna. Hun sier og at de ansatte på småbarnsavdelingen kan synes dette er helt greit og at hun derfor ikke trenger å bekymre seg like mye over det. Sandseter (2013) sier at de begrensningene voksne setter for barnet i lek, er ofte bygget på den voksnes egen oppfatning av hva som er farlig (Sandseter, 2013, s. 188). Om ansatte tenker at det barn gjør er skummelt eller har vonde opplevelser med det, vil de lettere stoppe denne aktiviteten enn om de hadde hatt gode opplevelser. Det vil også være vanskeligere for dem å legge til rette for lignende risikofylt lek selv om de kanskje vet at det er det de burde gjøre. Det står i rammeplanen at barnehagen skal bidra til at barna skal vurdere og oppleve mestring ved risikofylt lek (Utdanningsdirektoratet, 2017 s. 49). Så ansatte kan ikke gjemme seg bak at man synes noe er skummelt eller at de ikke vil barna skal holde på med risikolek, men vi har sett at de ansatte vet om at risikolek er en positiv ting.

5.2 Tilrettelegging i barnehagene

Et av Sandseter (2018) sine kapitler for risikolek, er lek med farlige redskaper (Sandseter, 2018, s. 56). Informant R forteller at de eldste i barnehagen lærer seg å spikke med kniv. De tar også spikkesertifikatet mens de går i barnehagen og bruker dette som en metode for å legge til rette for risikolek. Barnehagen deres har også en buss til disposisjon som de bruker

for å videre utforske områder rundt. De drar blant annet til sjøen for å leke og bruke mulighetene på stranden og i vannkanten. Lek nær farlige elementer er en annen kategori Sandseter (2018) snakker om i risikolek (Sandseter, 2018, s. 56).

I Intervjuene har vi sett at Sandseter sin kategori, lek med stor høyde (Sandseter, 2018, s. 56) er noe av det informantene trekker frem som et skummelt perspektivet på risikolek. Samtlige av informanten kom med eksempler på høyder og at de hadde vært i tvil om de skulle gripe inn eller ikke. Da informantene selv skulle beskrive hva risikolek var for dem, var en av de første områdene alle trakk frem lek med høyde involvert. For å unngå hele høyde problematikken kan barnehageansatte i stedet for å legge til rette for at barna skal klatre høyest mulig tenke nytt og kanskje legge mer til rette for mer utfordrende klatreøvelser som utfordrer barnas motoriske ferdigheter slik at det blir gøy for dem å prøve i stedet for at barna skal få utfordring i hvor høyt de klatrer. Man kan også avlede eller flytte leken til en tryggere plass med like mye utfordringer slik som informant R sa når hun var på tur med barna og de lekte der det ble veldig bratt og heller la barna prøve seg på de samme motoriske utfordringer i et terreng som ikke ender i et stup.

Så lenge miljøet holder på interessen til barna, så vil de oppholde seg deg over lengre tid og oppdage flere kvaliteter (Osnes et al., 2020, s. 168). Dette betyr altså at de fysiske kvalitetene i barnehagen er viktig for at barna skal ha lyst til å utfolde seg i den risikofylte leken. I intervjuet sa informant K under punkt 4.17 at hun syntes uteområdet deres var kjedelig med bare et lekestativ og en sandkasse. Hun ønsket en oppgradering med å sette opp tømmer som barna kan balansere på og tau som de kan klatre i. Informant R sa også at hun ønsket flere naturlige elementer på uteområdet deres. Støttet opp av faglitteraturen vil flere elementer på uteområdet gjøre at barna oppdager flere kvaliteter og utfolder seg bedre i leken.

I barnehagen kan man bruke både aktive og passive intervensjoner for å øke sikkerheten i barnehagen. Resultatene våre tyder på at informantene har brukt begge former for intervensjoner når de har gjort endringer som påvirker barnas utfoldelse i risikolek. Passive intervensjoner handler om å fysisk gjøre endringer som gjør det vanskeligere eller umulig å drive bestemte aktiviteter (Osnes et al., 2020, s. 225-226). Da vi spurte informant R om endringer de hadde gjort på uteområdet for å hindre risikolek, svarte hun at de hadde satt opp tømmerstokker for å unngå at barna skulle sykle ned en bakke. Dette var grunnet med at flere barn hadde skadet seg der. Personalet har da gjort en vurdering der de har kommet frem til risikoen ikke er verdt skadene som aktiviteten medfører. Informant T forteller om at de har

laget et trappetrinn opp til lekestativet høyere for at det skal være vanskeligere å komme opp. Hun har tidligere også svart at aktivitetene barna driver med er preget av hva de selv mestrer. Denne passive intervensjonen gjør da at færre barn får til å komme seg opp på lekestativet, men de har ingen regler som tilsier at de ikke får lov til å gå opp eller å prøve å gå opp. Barna får da fremdeles prøve seg på aktiviteten samtidig som personalet ikke trenger å være like bekymret for at de minste barna klatrer og skader seg mens de ansatte er uoppmerksomme. Aktiv intervensjon handler om å gjøre barna oppmerksomme på skader som kan forekomme i form av for eksempel regler eller beskjeder (Osnes et al., 2020, s. 225-226). Alle informantene svarer på et tidspunkt i intervjuet at de ikke ønsket for mange regler for barna mens de leker ute. Informant R sier at hun pleier å samle barnegruppen når de drar på tur for å oppdatere dem på hvilke regler de har mens de er på tur. Det innebærer at de alltid skal kunne se en voksen og at de ikke skal spise sopp. De ulike intervensjonene påvirker barnas muligheter til å drive med risikofylt lek på ulike måter. Den passive intervensjonen vil ikke nødvendigvis fjerne barnas muligheter, men vil gjøre det umulig for noen barn der faren for skade muligens er for stor for at det er komfortabelt å se på. Den aktive intervensjonen skjer gjennom regler og muntlig beskjed. Det betyr at barna fortsatt har muligheten til å teste grensene til reglene for å se hvordan de voksne reagerer. Det kan og gjøre at det blir slitsomt for de ansatte å konstant påminne barna om reglene.

Barn lærer og får verdifull kunnskap når de leker på grensen av det de tør og mestrer (Sandseter, 2018, s. 59). Noen barn oppsøker mer spenning enn andre. De trenger løsere tøyler på hvilke aktiviteter de kan holde på med for å oppnå denne grensen hvor de lærer. I intervjuet spurte vi informantene hvordan de legger til rette for risikolek for disse barna. To av informantene svarte at de ikke gjorde nok. Informant K svarte at hun stadig observerte to barn som krevde mye fart og spenning for å oppnå følelsen av spenning i leken. Hun foreslo også å sette opp aktiviteter for disse barna i form av et sykkelrace der de fikk gå så fort de ville. Hun sa at slike aktiviteter krevde mer bemanning ettersom at det krever at noen følger med på gjennomførelsen i tilfelle ulykken skulle oppstå. Informant T mente de ikke gjorde nok for de barna som er litt mer aktive enn andre barn i risikolek, men hun kom ikke med eksempler på hva de ikke gjorde godt nok. Informant R hadde ingen konkrete eksempler på hva de gjorde, men fortalte at grensesettingen var satt slik at barna fikk lovt til å prøve på det de ville innenfor logiske begrensninger som å ikke stikke av.

Før ansatte kan legge til rette for risikolek, må de vite hvor grensene for hvor mye barna tørr og mestrer, det er også lurt å vite hvor sine egne grensene går i forhold til hvor mye man tørr å

se på, da vil man forstå bedre hvorfor man lager de reglene man gjør. Informant R fortalte i punkt 4.3 at grensene er individuelle og at det er barna selv som setter mange av grensene. Barna får ikke lov til å gjøre ting de ikke får til selv. Hun poengterte at når barnet selv får det til, vil det oppleve en enorm mestringsfølelse. Ifølge Sandseter (2018) vil barna bli mer robuste, klare flere ting og flytter grensene sine gjennom risikomestring og de vil bli tryggere på egne evner. (Sandseter, 2018, s. 60) Regelen om at barn må klare ting selv før de får lov til å utføre aktiviteten var en regel som alle informantene trakk frem, spesielt i tilknytning klatrestativ. Informant T sa at klatrestativet deres hadde et trinn i stigen som var høyere enn de andre slik at de små barna som ikke hadde motoriske ferdigheter nok til å klatre i toppen av klatrestativet skulle klare å klatre opp. Det virket for oss som at denne regelen om å klare selv var viktig og en av de ledende reglene innenfor risikofylt lek i de forskjellige barnehagene. En fellesnevner hos informantene er at de vil at barna skal ha passelig motoriske evner til å klare å gjennomføre risikofylt lek. Fallang og Øien (2013) mener at det er essensielt med kunnskap om motorikk for å kunne legge til rette for lek i utendørs aktivitet. (Fallang & Øien, 2013, s. 161-162). Med motoriske ferdigheter vil barna være i stand til å klare selv og utøve risikofylt lek. De ansatte vil også være tryggere når de kjenner barna og vet at de er flinke motorisk og kan mestre situasjoner som kanskje ser litt skummel ut ved første øyekast.

På spørsmålet om hvilke endringer barnehagene hadde gjort for å fremme risikolek, klarte ingen av informantene å komme på konkrete eksempler. Informant R og T hadde sagt tidligere i intervjuet at de hadde hatt endringer i regler og holdninger hos personalet. Grunnen til manglende eksempler kan ha vært fordi de tolket spørsmålet som fysiske endringer de har gjort eller at de glemte noe de faktisk har gjort. Vi så likevel at de kom med eksempler andre steder i intervjuet på hva de gjorde for å fremme og legge til rette for risikofylt lek. Vi har allerede nevnt at Informant K sa de hadde gått fra å gå turer bare for å gå dem, til å gå turer til et bestemt sted hvor barna kunne utfolde seg og leke. Informant R utfordret en regel om barnas bruk av dissene. Informant T snakket om at det ble gjort en endring i regler ved lek i småskogen utenfor barnehagen. Hun nevnte også at hun var uenig med andre ansatte når det gjaldt regler for rutsjebanen, da hun ønsket at barna skulle få lov å utfolde seg slik de ville ved å gi dem lov til blant annet rutsje på magen og ikke bare på rumpen slik andre ansatte ønsket. I løpet av intervjuet kom informantene med flere eksempler på hvordan de hadde tilrettelagt for eller begrenset risikolek selv om de på spørsmålene om hvordan de hadde tilrettelagt kanskje ikke kom med mange konkrete eksempler. Vi ser at holdningene til de ansatte og hvordan de oppførte seg rundt risikolek når den allerede var igangsatt av barna selv påvirker

tilretteleggingen hos de ansatte. Dette er også godt underbygd av Sandseter (2013) som sier at begrensningene voksne setter for barnet i lek ofte er bygget opp på den voksnes egen oppfatning av hva som er farlig. (Sandseter, 2013, s. 188). Vi så også at tiltakene informantene har gjort for å hindre risikolek var ikke for å hindre leken selv og det virket ikke for oss at barnehagene hadde gjennomført mange slike tiltak. Tiltakene som var gjort var for å begrense eventuelle skader der de så på sannsynligheten for skader som stor.

6. Konklusjon

I innledningen skrev vi at barnehagen har mer fokus på sikkerhet enn noen gang og at vi har sett noen gjøre fysiske endringer som å kutte ned greiner og fjerner steiner for å hindre barna i å drive med risikolek. Gjennom prosjektet har vi lært at mye av tilretteleggingen kommer gjennom personalets holdninger og forståelse av risikolek. Den generelle kunnskapen hos personalet i barnehagen om risikolek er god. Våre funn viser også at personalet vet at risikolek er verdifullt, men i praksis synes mange det er vanskelig å se på at barna leker i situasjoner der de kan skade seg. På en annen side sier informantene at det generelt skjer lite skader i barnehagene. Det tyder kanskje på at man ikke trenger å være så bekymret.

Problemstillingen for forskningsprosjektet vårt er *“Hvordan kan barnehageansatte legge til rette for risikolek i utendørsaktiviteter?”*. Vi har sett at informantene våre legger til rette for risikolek på flere forskjellige måter. Informant K har endret turene fra å gå bare for å gå til at de går til et turmål der barna kan utforske omgivelsene og leke fritt. I barnehagen til informant R tok de spikkesertifikat og hadde kajakkturet. Hun fortalte også at hun flyttet en bevegelseslek fra et område til et tryggere sted med like mange utfordringer slik at barna kunne leke fritt uten at de ansatte trenger å være like bekymret. Slik ble sjansene for skader minsket, men utfordringene var fortsatt like store. Informant T lot barna leke utenfor gjerdet i en skog. Informantene var stort sett enige om at de ikke ville ha så mange regler ute. De var også enige om at de voksne ikke må hjelpe barna opp et vanskelig hinder de ikke mestrer selv. Barna må klare det selv slik at de har gode nok motoriske ferdigheter og god nok risikostyring til å ikke skade seg. Som pedagogisk leder har man mulighet til å påvirke gamle regler som står til hindring for barna til å utfolde seg i risikofylt lek. Informant R utfordret en regel om at barna ikke hadde lov til å stå på dissens. Informant T som mente barna

skulle få lov til å rutsje på magen mens andre ansatte mente barna bare skulle få lov til å rutsje på rumpa.

Diskusjoner og refleksjoner er viktige punkter for tilretteleggingen av risikolek. Det gjelder både med personalet og foreldrene. Personalets holdninger og praksis er den viktigste faktoren for at barna skal få utfolde seg i risikofylt lek (Sandseter, 2013, s. 188). I Intervjuene ser vi at informantene har reflektert over resten av personalets holdninger når vi spør dem hvordan de diskuterer risikolek. Vi ser også at de har diskutert ulike regler for å fjerne unødvendige hindringer og skape et miljø i barnehagen der barna har gode muligheter for å utfolde seg. Med foreldre diskuterer barnehagepersonalet de ulike kvalitetene og verdiene barna får av risikolek dersom barnet har skadet som følge av denne typen lek i barnehagen. Ved å presentere til foreldrene de positive og negative sidene ved risikofylt lek, vil man komme i forskudd på en eventuell konflikt (Sandseter, 2014, s. 23-24).

Ved god tilrettelegging for risikolek i barnehagen vi barna få gode muligheter til å utfolde seg i risikofylt lek, ha det gøy og få muligheten til å kjenne på mestringsfølelse i gjennomføring av krevende og spennende aktiviteter. Våre funn viser at informantene våre legger til rette for risikolek på forskjellige måter og gjør tiltak slik at ikke det blir for mye utfordring for de barna som ikke mestrer det. Samtidig legger de opp til at barna skal få utfolde seg i risikolek. De bruker også diskusjoner for å endre holdninger og regler i barnehagene.

Litteraturliste

Breivik, G. (2001). *Sug i magen og livskvalitet* Oslo: Tiden Norsk Forlag.

Dallan, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving* (utg.7). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Fallang, B. & Øien, I. (2013). «Barns utvikling av motoriske ferdigheter» I Kvello, Ø. (red.). *Barnas barnehage 2: Barn i utvikling* (2.utg.). (s. 161-176). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Larsen, A. K. (2017). *En enklere metode. Veiledning i samfunnsvitenskapelig forskningsmetode* (utg.2). Bergen: Fagbokforlaget.

Lillemyr, O. F. (2016). *Lek på alvor* (3.utg.). Oslo: Universitetsforlaget.

Osnes, H., Skaug, H. N. & Kaarby, K. M. E. (2020). *Kropp, bevegelse og helse i barnehagen* (3.utg.). Oslo: Universitetsforlaget.

Sandseter, E. B. H. (2013). «Når det kile i magen, må æ bare flir og hyl!» Betydningen av barns risikofylte lek» I Kvello, Ø. (red.). *Barnas barnehage 2: Barn i utvikling* (2.utg.). (s. 178-194). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Sandseter, E. B. H. (2014). «Boblende glede og sug i magen: risikofylt lek i barnehagen» I Sandseter, E. B. H. & Jensen, J. O. (red.). *Vilt og farlig* (s.13-25). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Sandseter, E. B. H. (2018). «Det opplevelses- og spenningssøkende barnet» I Sandseter, E. B. H., Hagen, T. L. & Moser, T. (red.). *Kroppslighet i barnehagen* (3.utg.). (s. 54-66). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Sandseter, E. B. H. & Hagen, T. L. (2018). «Sikkerhet ved bevegelseslek i barnehagen» I Sandseter, E. B. H., Hagen, T. L. & Moser, T. (red.). *Kroppslighet i barnehagen* (3.utg.). (s. 415-426). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Utdanningsdirektoratet (2017). *Rammeplan for barnehagen: innhold og oppgaver*. Hentet fra <https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>

Vedlegg 1: Intervjuguide

Informasjon om informant:

Hva er din stilling i barnehagen?

- Når utdannet du deg?
- har du en fordypning i risikolek/friluftsliv eller lignende?

Hvor lenge har du jobbet i barnehage?

RISIKOLEK

Hva er ditt syn på risikolek i barnehagesammenheng?

Hva slags lek er etter ditt syn risikolek?

Hvor mener du grensene går for hvor mye risiko et barn får lov til å (prøve seg på)

- Har du eksempler på tilfeller der du har vært i tvil om du skal gripe inn eller ikke?
- Eller hvor andre ansatte har grepet inn i noe du synes er greit eller omvendt?

BARNEHAGENS SYN PÅ RISIKOLEK

Hvilket syn har barnehagen på risikolek?

- møter, årsplan osv.

I forbindelse med foreldresamarbeid, har dere snakket om risikolek? (barn som har skadet seg etc.)

- kommer initiativet til å snakke om dette fra foreldrene eller barnehagens side?

Hvordan opplever du at dere diskuterer risikolek blant personalet?

Hva er ditt inntrykk på bevisstheten rundt risikolek i personalgruppen?

Noen barn oppsøker mer spenning enn andre, hva gjør dere i barnehagen for at disse barna skal ha nok utfordringer?

UTEOMRÅDE

Hvordan kan deres uteområde hindre, eller gi dere fordeler for å drive med utendørs aktivitet?

Hvor ofte drar dere på tur utenfor barnehagens områder?

- Hvilket fokus har dere på risikolek når dere er utenfor barnehagens gjerder?

Har dere gjort noen endringer for å fremme risikolek?

Har dere gjort noen endringer for å forhindre barnas risikolek? (regler, fjerne gjenstander)

Hvilke endringer ønsker DU å gjøre på uteplassen? (kan gjelde fysiske endringer eller regler/grenser/holdning)

I hvilken grad opplever du at barn skader seg som følge av risikolek?

AVSLUTNING

Er det noe mer du ønsker å tilføye om risikolek eller utendørs aktivitet?

Vedlegg 2

NSD sin vurdering

Prosjekttittel

Bachelor Risikolek

Referansenummer

421888

Registrert

22.02.2021 av *****

Behandlingsansvarlig institusjon

Høgskulen på Vestlandet / Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett / Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Type prosjekt

Studentprosjekt, bachelorstudium

Kontaktinformasjon, student

Prosjektperiode

11.01.2021 - 28.06.2021

Status

05.03.2021 - Vurdert

Vurdering (1)

05.03.2021 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 05.03.2021 samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

DEL PROSJEKTET MED PROSJEKTANSVARLIG

For studenter er det obligatorisk å dele prosjektet med prosjektansvarlig (veileder). Del ved å trykke på knappen «Del prosjekt» øverst til venstre i meldeskjemaet. Prosjektansvarlig bes akseptere invitasjonen innen en uke. Dersom invitasjonen utløper, må han/hun inviteres på nytt.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: <https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-enderinger-i-meldeskjema>

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 28.06.2021

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

TAUSHETSPLIKT

Deltagerne i prosjektet har taushetsplikt. Intervjuene må gjennomføres uten at det fremkommer opplysninger som kan identifisere barn i barnehagen.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), og dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet! Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

Vedlegg 3

Informasjonsskriv

Vil du delta i forskningsprosjektet:

Risikolek i utendørs aktivitet

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å Utforske hvordan barnehagepersonalet bidrar for å fremme risikolek i barnehagen. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Vi er ute etter å intervju noen ansatte i barnehager i sammenheng med en bacheloroppgave som omhandler risikolek og utendørsaktiviteter. Her ønsker vi å se på hvordan barnehagepersonalet tilrettelegger for dette.

Problemstillingen vi vil svare på er: "Hvordan tilrettelegger barnehagepersonalet for risikolek i utendørsaktiviteter?"

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Høgskolen på Vestlandet (Institusjon for pedagogikk, religion og samfunnsfag) er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Vi leter etter barnehager som ligger i forskjellige miljøer og vi håper å finne ut om ulike miljø har påvirkning på synet på risikolek.

Vi ønsker å intervju personer med forskjellig utdanningsbakgrunn, slik at vi kanskje kan finne forskjellige holdninger til risikolek. Vi håper derfor vi får muligheten til å intervju en pedagogisk leder/barnehagelærer og en assistent fra barnehagen.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta, betyr det at vi stiller opp til et intervju der vi spør deg om spørsmål angående risikolek. Intervju vil ta rundt 45 minutter. Spørsmålene inneholder blant annet hva du tenker om risikolek og hvordan barnehagen legger til rette for risikolek.

Dette vil innebære at vi møtes over nettet på Teams/Zoom eller lignende. Vi er fleksible på møtetidspunkt.

Vi vil også be om tillatelse til å ta lydopptak av intervjuet.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Det vil bare være oss studentene som skriver bacheloren, Håkon og Sondre, som vil ha tilgang til konfidensiell informasjon (lydopptak og underskrift)

Denne informasjonen vil være låst bak passord som bare studentene kjenner til og blir slettet med en gang vi har fått transkribert intervjuet.

All informasjon vil anonymiseres. Slik at det ikke vil være noe som kan peke på hvem vi har intervjuet når man leser bacheloren.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene slettes når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er 31. Mai. 2021. Lydopptak vil bli slettet etter de har blitt transkribert, alle andre personopplysninger blir slettet etter prosjektslutt.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg.
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Høgskolen på Vestlandet (Institusjon for pedagogikk, religion og samfunnsfag) har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan du finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

Høgskolen på Vestlandet (Institusjon for pedagogikk, religion og samfunnsfag) ved

- *****
- Eller til studentene: ***** og *****
- Vårt personvernombud: Trine Anikken Larsen trine.anikken.larsen@hvl.no +47 55587682

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

(Forsker/veileder)

***** og *****

(studenter)
